

Gammel svinerace vinder frem

GAMLE HUSDYRRACER: Bestanden af sortbroget landracesvin er vokset over de seneste år, med en stigning fra 130 dyr i 2013 til 395 dyr sidste år. Det viser nye tal fra Landbrugsstyrelsen. I samme periode har der været mere end en fordobling af avlere af sortbroget landrace i Danmark, fra 20 avlere i 2013 til 50 avlere i 2016. Udover fremgang for sortbroget landracesvin viser de seneste tal også fremgang for de fleste gamle kvægracer. For eksempel nåede bestanden af jysk kvæg i 2016 sit højeste niveau siden 1997, hvor bestanden var på omkring 126 dyr. I 2016 var bestanden på 988 dyr. Fremgang er der også at spore for dansk landraceged, der i 2005 havde en bestand på 400, og i 2016 en bestand på 1379 dyr. Derimod ses der hos en række andre gamle husdyrracer, blandt andet landracefår og hvidhovedet marskfår, en lille tilbagegang fra 2015-2016, og samlet set er langt de fleste gamle husdyrracer stadig truede af udryddelse.

Flere fodringer giver færre dødfødte grise

SVIN: Hvis soen bliver tilbudt foder mindst tre gange i døgnnet eller mere, vil hun kvittere med kortere faringslængde, flere levendefødte og sandsynligvis også mere livskraftige grise. Så klar er konklusionen på en ny undersøgelse udført af forskere ved Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet. Resultaterne viser, at søers faringslængde stiger i takt med den tid, der går fra soens seneste fodring og frem til faringen går i gang. I undersøgelsen lykkedes det at opnå hurtigere faringer (3,7 timer) og færre dødfødte grise (3,3 pct.), når søer fik foder inden for de sidste tre timer, inden faringen begyndte.

Naturtilstanden i Tversted Å er løftet markant på to år

Hvis man går med drømmen om at gøre en forskel for naturen i sit nærområde, er en af mulighederne at starte en naturplejeforening. Det har Søren Pedersen fra Bindlev i Vendsyssel gjort, og hans råd er simpelt: Gør det!

NATURPLEJE
AF JULIE ROHDE

I januar 2015 stiftede Søren Pedersen sammen med et par venner Tannisbugt Natur- og Vandplejeforening med det formål at forbedre naturtilstanden i og omkring Tversted Å. På dette tidspunkt havde Tversted Å en af de absolut ringeste naturtilstande i hele Hjørring Kommune. Vandløbet var vokset til i pindsvineknop og tagrør og henlå mange steder som en simpel afvandingskanal for de omkringliggende marker. Netop vandløbets ringe tilstand var en af årsagerne til, at det var hér, vennerne ville koncentrere deres arbejdsindsats, forklarer Søren Pedersen:

- Vi har ikke gjort det nemt for os selv ved at vælge det ringeste vandløb i området. På den anden side har det heller ikke været særligt svært, for når man gør tingene ordentligt, så tager det ikke ret lang tid at opnå resultater. Det er først, hvis man begynder at gå på kompromis, at problemerne opstår.

Søren Pedersen havde fået den idé, at han ville have stoppet udsætning af ørreder i åen og i stedet se, om man kunne få ørrederne til at komme til Tversted Å af sig selv.

- Der var aldrig, så længe man har undersøgt den slags, fundet naturlig yngel i Tversted Å. Ørreden er udpeget som naturindikator og siger noget om, hvordan naturen har det derude. Men de eneste fisk man fandt i åen dengang, var nogen, som var blevet sat ud.

For at stoppe udsættelse af ørreder, skulle den nyoprettede forening have tilladelse af DTU Aqua, og den telefonopringning husker Søren Pedersen med et smil på læben.

- Jeg ringede jo ned til Jan Nielsen, som er fiskeplejekonsulent ved DTU Aqua, og fremlagde min plan: Jeg vil gerne stoppe med udsætning og arbejde med gydebanker i stedet. Hvad siger I til det? Og så blev der bare helt stille i den anden ende af røret. Det spørgsmål havde de aldrig fået før.

Men DTU Aqua var klar på at give foreningen chancen for at prøve no-

Søren Pedersen og Jan Nielsen (DTU Aqua) foretager bestandsanalyse mens Bo Skelmose filmer til dokumentar om foreningens arbejde. Foto: Britt Mejer Christensen.

get nyt, og det er de glade for i dag. En undersøgelse af gydebankerne i sommeren 2017 viste nemlig imponerende resultater.

- Nogle steder fangede vi fem naturlige yngel pr. meter vandløb. Det var beviset for, at det virker, og hvor hurtigt man faktisk kan få naturlig yngel. Vi har været i gang i to gydesæsoner, og vi har allerede den bedste gydebanke i Hjørring Kommune og den femtebedste i hele Vendsyssel.

Naturpleje hjælper landmænd

Søren Pedersen fortæller, at ikke blot er naturtilstanden nu meget bedre i Tversted Å, arbejdet har også betydet, at åen kan transportere mere vand end før.

- Man kan godt sammenligne sådan et vandløb med den natur, der er over vandet. Hvis du har et pænt naturstykke med masser af spændende urter, og du begynder at slå det med plæneklipperen med jævne mellemrum, så er det til sidst kun græs, der kan overleve dér. Det samme sker i vandløbene, når man skærer grøden. Til sidst er det kun pindsvineknop, der kan overleve, og de gror så stærkt, at man i princippet kunne slå grøden en gang om ugen.

Foreningen valgte en anden fremgangsmåde, hvor pindsvineknop fjernes med hænderne, så rødderne trækkes med op. Derefter plantede de ægte vandplanter, som vandranunkel og vandstjerne.

- De ægte vandplanter danner nogle store flotte puder, hvor vandet løber langsommere, men når tagrør og pindsvineknop er væk, får vandløbet også en bredere profil, som faktisk kan transportere mere vand - også væk fra landbrugsjorderne.

I løbet af de to år, hvor projektet har været i gang, har de tilstødende landmænd fået væsentlig bedre afvanding af deres jorde, fortæller Søren Pedersen.

- De troede nok ikke på det i starten, men indvilligede i at lade os prøve, og nu er de glade for projektet.

Foreningens junior-medlemmer deltager også i naturplejen. Her hjælper Emma-Kirstine, Bastian og Anna med at lave en gydebanke. Foto: Britt Mejer Christensen.

Tannisbugt Natur- og Vandplejeforening

På blot to år har den nystartede Tannisbugt Natur- og Vandplejeforening udviklet Tvedsted Å fra at være områdets ringeste til en af de bedste i hele Vendsyssel. Gennem samarbejde med lokale lodsejere har foreningen skabt god natur med vandløbspleje og afgræsning.

Forleden havde vi informationsdag ude i nærheden af en af landmændene, og der blev han spurgt, om han gerne ville tilbage til grødeskæring, hvortil han svarede, at han egentlig hellere ville af med vandet. Det er jo ret vildt, at vi kan lave bedre natur og samtidig tilbyde landmændene en bedre afvanding, ved at restaurere vandløbene på denne måde.

Laugene klarer arbejdet

Tannisbugt Natur- og Vandløbsplejeforening er opdelt i en række laug, der varetager foreningens forskellige opgaver og interesser, herunder et naturplejelaug og et græsningslaug, der sørger for pleje af naturen langs med åen med Angus kvæg. Kvæget græsser helt ned til åen, og fjerner dermed uønsket vækst i form af tagrør og pindsvineknop. De sikrer desuden et lavt plantedække langs åen, så blandt andet sjældne orkideer kan få lys og plads.

I starten var Hjørring Kommune ikke meget for, at vi gerne ville have dyrene til at gå helt ned til vandløbet, fordi der kan være fare for, at de træder brinkerne ned. Men de gik alligevel med til at lade os prøve, for de steder, hvor vi gerne ville have dyrene på, var brinkerne ikke ret stejle. Og det viste sig, at kvæget virkelig godt kan lide smagen af pindsvineknop. Man kan faktisk se dem ligge på bredden med hovedet i vandet, hvor de gumler løs af planterne.

I 2017 har foreningen haft syv dyr på ca. fem ha langs Tversted Å, men allerede næste år regner Søren Pedersen med, at de er oppe på 20 ha. Det er primært private arealer, som foreningen får lov til at pleje.

Lodsejerne bruger sjældent arealerne selv, så de ligger bare uplejet hen. På denne her måde kan vi hjælpe hinanden med at få dem plejet. Det er ikke alle lodsejere, der har lyst til at få dyr på deres arealer, og så lader vi bare være med det. Men indtil videre er der ikke nogen, som slet ikke har villet være med. Så får vi måske fiskeretten eller lov til at smide noget gydegrus, og det er også virkelig godt.

Samarbejdet med lodsejerne

fremhæver Søren som den største succesoplevelse med Tannisbugt Natur- og Vandplejeforening, og han har et god råd til andre, der sidder med drømmen om at starte en naturplejeforening.

- Man skal ikke tænke alverden over det – man skal bare gøre det! Man lærer det hen ad vejen, og hvis man har lyst til at lave en naturplejeforening, så er der ikke noget svært i det.

Positive overraskelser

Søren Pedersen understreger, at han og vennerne ikke havde regnet det hele ud fra starten, men de overraskelser, der er kommet undervejs, har vist sig at være positive.

- Der har vist sig nogle muligheder i løbet af projektet, som vi har grebet. Vi havde for eksempel slet ikke regnet med, at vi ville have mulighed for at søge så mange penge hjem fra fonde.

Foreningen har blandt andet fået penge fra fonde til gydegrus og hegn til dyrene og supplerer selv med medlemsindtægter. Det koster 150 kroner om året at være medlem af foreningen og 75 kroner for børn. Dertil kan man udvide sit medlemskab til at inkludere fiskeriet i åen for 250 kroner.

I sommeren 2017 fik foreningen lavet en film, der viser deres vandløbsarbejde og resultater. Filmen kan ses på foreningens hjemmeside tnvp.dk og planen er, at den skal være den første i en række af film, der viser forvandlingen af naturen i og omkring Tvedsted Å.

I projekt Effektivt Natursamarbejde turnerer Økologisk Landsforening landet for at opstøve og beskrive de mange gode eksempler på samarbejde om mere og bedre natur i agerlandet. Samarbejderne vil hen over efteråret blive præsenteret i avisen, og udkommer som et samlet inspirationskatalog sidst på året. Projektet er støttet af 15. Juni Fonden.

Julie Rohde er projektleder i Økologisk Landsforening.

Manifest for dyrevelfærd

Them Andelsmejeri er ved at udarbejde et fælles værdisæt, der skal øge dyrevelfærden hos deres producenter

DYREVELFÆRD

AF MAJA ELINE PETERSEN

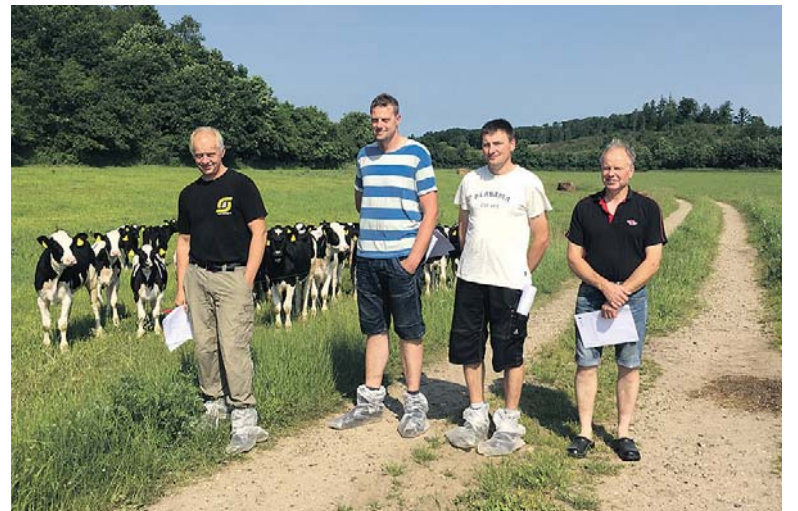
- Det, vi arbejder hen imod, er en form for manifest, der skal afspejle en særlig dyrevelfærd i Them-regi. Vi er blevet enige om en række indsatsområder, som bliver retningsgivende for den vej, vi skal gå, forklarer Alette Algreen-Ussing, direktør i Them Andelsmejeri.

Mejeriet har de seneste to år samarbejdet med Økologisk Landsforening i projektet Dyrevelfærd i Mælketanken på at finde indsatsområder til at øge dyrevelfærden og på denne måde fremtidssikre afsætningen af økologisk mælk. Det har de blandt andet gjort ved at gennemføre velfærdsvurderinger hos mejeriets økologiske andelshavere, og ud fra disse er der lavet individuelle handlingsplaner, der skal udvikle dyrevelfærden på bedrifterne.

Fokus på både dyr og mennesker

Det intense arbejde med dyrevelfærd i de fire økologiske malkekvægsbesætninger mundede i oktober ud i en workshop for de deltagende landmænd og Them Andelsmejeri, hvor det bl.a. blev diskuteret, hvordan arbejdet med dyrevelfærd kan indarbejdes i mejeriets eksisterende kvalitetsprogram.

- Selvom vi arbejdede med det i adskilte grupper, kom vi faktisk frem til de samme indsatsområder, som, vi mener, skal indgå i et kommende manifest. Vi har to hovedfokusområder: Et med udgangspunkt i dyrene

De fire økologiske mælkeproducenter Mads Helms, Gert Lassen, Bjarne Nebel og Niels Hedegaard har sammen med Them Andelsmejeri arbejdet på at øge dyrevelfærden på deres besætninger.

og et med udgangspunkt i menneskene, som passer dyrene. I forhold til dyrene er det vigtigt med en god start for kalven. Desuden har vi et fokusområde, der hedder et langt og godt liv, med underpunkter som robusthed, motionsareal, sengebåse, gode ben og bevægelighed. Det næste område er velvære på græs, hvor vi bl.a. skal have fokus på beplantning for skygge og naturlighed, kælvningsmuligheder og skjul, forklarer Alette Algreen-Ussing og fortsætter:

- Vores mælkeproducenter underkender heller ikke vigtigheden af at have de rigtige folk til at udføre arbejdet. Derfor har vi også udvalgt fokusområderne omsorg og teamspirit, der indebærer, at de ansatte er uddannede, trænede og har en fælles holdning til eksempelvis at overvåge dyrene, tolke kosignaler og praktisere omsorg. Det synes jeg er en interessant vinkel at have med.

Værdi på flere fronter

Selvom arbejdet har taget udgangspunkt i økologien, er det Alette Algreen-Ussings ambition, at det bliver

et fælles værdisæt for alle mejeriets andelshavere, der skal skabe en større afsætning.

- Arbejdet med dyrevelfærden har værdi på to fronter. Det giver værdi på gårdene, i form af sundere dyr med lavere sygdomstryk, færre dyrlægebesøg og højere ydelse. Desuden tror vi på, at det, vi gør for dyrevelfærden, også bliver værdsat af forbrugeren, og at de vil honorere det, forklarer Alette Algreen-Ussing.

Dyrevelfærdskatalog

Senere på året udgiver Økologisk Landsforening et katalog med inspiration og ideer til, hvad man kan gøre at ekstrainsatser for at øge dyrevelfærden i malkekvægsbesætninger. Mød katalogets hovedforfatter, Iben Alber Christiansen, til en uformel snak på Økologisk Landsforenings stand til årets Økologi-Kongres.

ORGANISK GØDNING TIL ØKOLOGISK LANDBRUG

Øgro-gødningssortimentet består af bæredygtige organiske gødninger med jordforbedrende egenskaber velegnet til anvendelse i økologien. Øgro er baseret på kødbenmel eller børstemel fra danske produktionsdyr og sikrer, at værdifulde næringsstoffer recirkuleres i deres naturlige kredsløb.

Øgro er baseret på naturlige kvælstofs- og fosforkilder, let at dosere og er registreret med en N-udnyttelsesprocent på 70%. Øgro er 100% fri for smittekim og ukrudtsfrø og er produceret efter ISO 9001.

Øgro er en hurtigtvirkende let optagelig proteinbundet kvælstofkilde, der er god som startgødning, til fuldgødskning eller til justering efter grundgødskning. Øgro er velegnet til korn, grøntsager, raps, roer, majs frøgræs, frugttræer og juletræer.

Øgro fås i følgende varianter:

- Øgro 10-3-1
- Øgro 9-3-4+2S
- Øgro 9-3-4+2S Granulat
- Øgro N15
- Øgro 11-0-8+7S (Nyhed)

Læs mere på www.ogro.dk eller kontakt os på tlf. 5156 4729

Vandranunkel danner fine puder, der giver skjulested for fiskene. Foto: Britt Mejer Christensen.